
OPERAČNÍ UMĚNÍ A TAKTIKA

NĚKTERÉ ZVLÁŠTNOSTI VEDENÍ OPERACE V POČÁTEČNÍM OBDOBÍ VÁLKY

Generálmajor Jaromír Vyhnaněk

Nové podmínky vedení soudobých operací hluboce se odrážejí v plánování, organizaci a vedení základních druhů boje, jimiž zůstává útok a obrana. Jejich vzájemný vztah je nutno hodnotit vzhledem na použití zbraní hromadného ničení. Teoretické úvahy i poznatky ze cvičení ukazují, že nebude tak jasně vyhraněno období mezi útočnou a obrannou operací, jak tomu bylo v minulosti. Zbraně hromadného ničení zesilují stejně soudobou obranu jako útok a ve svém výsledku dávají reálný předpoklad rychle zastavit postup nepřítele nebo nedovolit jeho útočnému uskupení vůbec k útoku vyrazit. V průběhu obranné operace je v soudobých podmínkách možno dovedným použitím zbraní hromadného ničení v krátkých lhůtách převzít iniciativu a přejít do útoku. Tato zvláštnost se dosud slabě odráží v našem operačním myšlení, i když při některých minulých cvičeních vytvořené situace při jejich reálném zhodnocení uvedenou zásadu potvrzovaly.

Obrana za použití zbraní hromadného ničení nejenže zůstává jedním ze základních druhů bojové činnosti vojsk, ale její význam se zvyšuje. V minulé válce byl její význam v tom, že nebylo možno vést rozhodnou činnost na celé frontě a bylo třeba na určitých směrech zůstávat v obraně, kde byl slabými silami nepřítel poután.

V soudobých podmínkách nutno předpokládat, že v průběhu útočných operací bude častěji přecházet k obraně a naopak při vedení obranných operací mohou být rychle vytvořeny podmínky pro přechod do útoku. S touto skutečností musí velitelé a štáby počítat při plánování operací a vojska musí být vycvičena k rychlému přechodu z jedné bojové činnosti do druhé. Tyto zvláštnosti soudobých operací nesporně musí mít vliv i na obranný systém a způsob vedení obranné operace i na plánování a organizaci útoku.

I když zásady přípravy a vedení obranné operace zůstávají v podstatě nezměněny, je nutno, abychom sledovali, zda používané systémy obrany jsou v souladu se současnou bojovou technikou a nepřipustili velké zaostávání vojenské teorie za rozvojem materiálních prostředků armády. Záměrně uvádím velké zaostávání, neboť částečné zaostávání bude vždy. Je nesporné a válečné dějiny dokazují, že kvalita a množství bojových prostředků mají podstatný vliv na organizaci armád, na metody a formy vedení boje a operace.

Nelze tvrdit, že by vojenští teoretikové kapitalistických armád tyto zásady nechápali. Opak je pravda. Již při studiu otázek výstavby ozbrojených sil se americké vládní a vojenské kruhy dávno zřekly doktriny rovnoměrného rozvoje všech druhů ozbrojených sil a přešly k politice přednostního rozvoje atomové moci. Strategická koncepce amerických vládnoucích kruhů je zaměřena především k řešení otázek počátečního období války,

kdy má být maximálně využito síly a efektivnosti překvapivých úderů letectva, řízených střel, námořních sil s použitím atomových a vodíkových zbraní k zničení vojenských a hospodářských objektů a k narušení morálního stavu obyvatelstva a armád protivníka.

Výstavba ozbrojených sil Spojených států amerických není zaměřena na zvětšení početnosti, nýbrž na kvalitní zesílení, na hledání nových forem organizace svazků a útvarů, na zvýšení bojové připravenosti stále armády a mobilizační připravenosti záloh.

Výstavba pozemních sil se provádí na základě vytváření vysoce manévrové a z hlediska palebných možností mocné armády přechodem na novou organizaci, která by odpovídala současným požadavkům. Přitom je kladen důraz na zvětšení počtu obrněných vojsk, neboť podle názoru amerického velení jádrem pozemních sil musí být obrněná a mechanisovaná vojska.

Všechno svědčí o tom, že Američané provádějí různá opatření k tomu, aby organizace vojsk a jejich výcvik odpovídaly soudobým bojovým prostředkům a aby v příští válce dosáhli překvapení při provedení prvního mocného úderu.

Z toho pro nás vyplývá nutnost podrobně studovat způsoby maření možného útoku především v počátečním období války. I když k tomu jednoznačný návod neexistuje, přesto vždy bude platit zásada, že jedině aktivním vedením obrany, správným a dovedným použitím zbraní hromadného ničení, vybojováním nadvlády ve vzduchu, převzetím iniciativy a rozhodným přechodem do útočné činnosti je možno zmařit plány nepřitele. A právě o těchto otázkách bude v další části článku uvažováno.

Je naprosto správné, že v poslední době je věnována velká pozornost studiu zvláštností organizace a vedení obrany. Vzhledem k vžitým návykům a ke lpění na normách bude ještě určitou dobu trvat, než si vojska a velitelé osvojí způsoby budování pevné, hluboce členěné, avšak ne lineární obrany. Je nutno rozhodně vymýtit šablonovitě a schematické vytváření obrany a naučit vojska skrývat před nepřitelem obranná pásma a naučit velitele umění provádět protipřípravu, která v žádném případě nemůže být taková, jak se prováděla v minulé válce. Ukazuje se, že protipříprava bude mít charakter postupných a zesilujících se úderů na prostory soustředění vojsk, vojska na přesunu a při jejich rozvinování k čáře zteče a na základny atomového napadení nepřitele, pokud nebyly zničeny ihned po jejich zjištění. Rozhodných výsledků protipřípravy může být dosaženo dovedným využitím všech prostředků, při čemž bude nutno použití zbraní hromadného ničení řídit v rámci armády centralisovaně.

O použití zbraní hromadného ničení, leteckých i dělostřeleckých, rozhoduje velitel armády prostřednictvím svého štábu — konkrétně operačního oddělení. Při protipřípravě je centralisované použití zbraní hromadného ničení zabezpečeno prováděním úderů podle předem připraveného plánu. Jak je tomu však v průběhu operace? Je použití těchto zbraní v jedné ruce a je těchto prostředků používáno účelně, promyšleně a v souladu s činností pozemních vojsk, letectva, průzkumných jednotek? Jsou vždy stanoveny cíle, které svou důležitostí a rozmístěním v terénu odpovídají hodnotě atomových zbraní? Zkušenosti ukazují, že tomu tak není. Aby použití zbraní hromadného ničení se ne slovy, ale skutečně stalo základem práce štábů a činnosti vojsk, k tomu je třeba mít v operačním oddělení

štábu armády vyčleněnu skupinu kvalitně připravených důstojníků, soustavně cvičit součinnost druhů vojsk a nepřipouštět nereálné plánování a používání těchto mohutných prostředků. Rovněž i velitelé armád musejí mít hluboké znalosti technického i operačního rázu a při rozhodování o použití zbraní hromadného ničení brát plně v úvahu kalkulaci odborníků v operačním oddělení. V této otázce není možno trpět povrchností a nedůsledností.

Při studiu vedení obranné operace je třeba se pozastavit u otázky aktivity obrany, která v soudobých podmínkách bude těsně spjata s použitím zbraní hromadného ničení. Nelze souhlasit s aktivitou, která je vyjádřena jen údery zbraněmi hromadného ničení na útočící první sledy, zálohy, letiště a základny zbraní hromadného ničení, bez spojení s celkovým zámyslem obranné operace za využití pozemních vojsk a letectva. Takové použití zbraní hromadného ničení způsobuje sice nepříteli značné ztráty, zeslabuje jeho údernou sílu a nutí ho provádět opatření k odstranění následků, avšak v zásadě nemůže změnit jeho zámysl operace a boje. K tomu, aby za využití mohutnosti účinků zbraní hromadného ničení byl změněn celkový ráz boje, aby obránce mohl převzít iniciativu do svých rukou a dosáhl rozhodných výsledků obranné operace, která více než kdy jindy má vytvořit předpoklady pro přechod do útoku, k tomu je třeba umět dovedně využívat bojové techniky a především účinků zbraní hromadného ničení. Jsou to především taktické atomové zbraně, jejichž cílem je hodnotnou podporou vojsk prvního sledu zastavit útočnicka a současně dříve, než může učinit protiopatření, rozhodně proniknout pozemními vojsky do prostoru shozu. V těch případech, kdy nebude předvídan přímý úder pozemních vojsk do prostoru atomového úderu, je třeba, aby účinků úderu bylo využito jinak. Je nutno v tomto směru vést usilovný průzkum, letecky, po případě dělostřeleckými palbami napadat zálohy postupující do vzniklé mezery v bojové sestavě nepřítele. Někdy bude žádoucí použitím chemických zbraní zvýšit účinek atomového úderu. Každá konkrétní situace vyžaduje osobitého řešení, jednoznačný návod není možno dát. Je jen třeba každé použití atomových zbraní důkladně zvážit a účinku úderu maximálně využít.

V počátečním období války má aktivita, rozhodná a rychlá činnost velitelů a vojsk zvláště velkou důležitost. Je třeba vycházet z toho, že je nám v celku znám zámysl našich nepřátel, a vycházejíce z toho musíme vidět, že jen rozhodnou a útočnou činností po zahájení nepřátelství je možno rychle převzít iniciativu a v zárodku zmařit agresivní plány útočníka. Tyto boje počátečního období budou mít zvláštní ráz, který se nám dosud při našich cvičeních nepodařilo plně vyjádřit. Nepochybujeme o tom, že pouhým, byť i včasným zaujetím obrany nemůže být dosaženo těch cílů, které si klademe. Z toho vyplývá nutnost mít vyčleněny silné pohyblivé úderné skupiny k rychlému překročení státních hranic a k přenesení bojové činnosti na území nepřítele. Tak mohou být vytvořeny podmínky k narůstání úsilí a získán čas k přísunutí dalších sil a prostředků z hloubky státního území. Konečně nebude vždy třeba k tomu, abychom aktivní činností zmařili plány útočníka, velkých a silných úderných uskupení. Je možno pronikat na území agresora i slabými silami, předsunutými odřady s úkolem ovládnout důležité objekty především na komunikacích, a tak zabránit rychlému postupu pozemních sil nepřítele. Při střetnutí se silným nepřítelem ničí předsunuté odřady za odchodu komunikační objekty a splněním dílčího

úkolů vytvářejí předpoklady pro úspěšnou bojovou činnost hlavních sil. Zatarasovací práce předsunutého odřadu nahradí mnoho dělostřeleckých paleb a leteckých úderů, kterých by bylo třeba k zpomalení postupu nepřítele.

V celku je zřejmé, že aktivní a rozhodná bojová činnost svazků a útvarů prvního sledu značně napomáhá splnění operačních úkolů armád prvních sledů.

Další zvláštnost a význam aktivity v počátečním období války vyplývá z rázu bojové činnosti, který se bude vyznačovat snahou obou bojujících stran proniknout na území nepřítele a zničit jeho vojska v taktické i operační hloubce. Tím nezbytně bude docházet k střetným bojům a z hlediska operačních svazů k střetným sražením. Střetný boj je složitý druh bojové činnosti a složitost v počátečním období války bude navíc zvýšena tím, že vojska obou stran nebudou mít bojové zkušenosti. Z toho vyplývá, že je třeba i nadále věnovat velkou pozornost výcviku vojsk a velitelů v umění vést střetný boj a dbát, aby se metody výcviku při dvoustranných cvičeních co nejvíce přibližovaly realitě. Nedostatky mnohých cvičení vyplývají především z těžkosti operativního řízení dvoustranných vojskových cvičení podle rozhodnutí cvičících velitelů. Dosud jsou vojska často násilně nucena k provedení střetného boje v prostoru předem vybraném, kde rozhodčí jsou již rozmístěni a očekávají přicházející vojska. Zlepšení tohoto stavu je možno dosáhnout zkvalitněním organizace rozhodčí služby, jejich přípravy a celkovým zvýšením tvůrčí a iniciativní schopnosti příslušníků ředitelství vojskových cvičení.

V počátečním období války budou obě bojující strany mít snahu proniknout na zvolených směrech co nejhlouběji na území protivníka a ovládnout určené objekty. Přitom bude plně využíváno účinků úderů atomových zbraní. Tento způsob bojové činnosti bude znamenat, že úderné skupiny povedou bojovou činnost s odkrytými boky, fronta nebude souvislá, některé skupiny budou postupovat v proudech a obcházet odpory, jiné skupiny se pustí do boje, rozvinou se a podle situace mohou pokračovat v útočné činnosti nebo přejdou do obrany. Situace bude značně nejasná.

Štáby svazků a armád budou muset vynaložit velké úsilí na to, aby měly přehled o situaci, zjistily, na které směry útoku zasazuje nepřítel své zálohy a kde se jeví jeho směr hlavního úderu. Správné rozhodnutí velitelů svazků a armád bude závislé na zprávách průzkumu všech druhů a spojení s bojujícími prvními sledy. Rychlé rozhodnutí a zasazení druhých sledů nebo záloh na směr, kde se jeví úspěch, rozhodne o výsledku prvních střetných bojů. Rozhodování velitele v této složité a nejasné situaci, která se rychle mění, bude závislé na tom, do jaké míry pochopil velitel cíl operace (boje), jak si ujasnil způsob dosažení tohoto cíle, jaké jsou zvláštnosti způsobu použití atomových a jiných prostředků hromadného ničení a jaký vliv mají na splnění stanoveného úkolu. V průběhu ujasňování úkolu a studia zpráv o nepříteli musí velitel stanovit, jaká opatření je nutno učinit ihned, a provést rozpočet času, aby vydáním předběžných nařízení zabezpečil čas pro plnění úkolů vojsky.

Při rozvíjení střetného sražení bude mít rozhodující úlohu včasné zasazení druhých sledů a záloh, které budou zpravidla zasazovány do boje z chodu. I když zůstává v platnosti zásada, že se musíme snažit vytvořit na zvoleném směru hlavního úderu silné úderné uskupení, přesto je třeba

k této otázce přistupovat vzhledem na podmínky vyvolané použitím zbraní hromadného ničení. Zkušenosti ze cvičení ukazují, že nebude vždy výhodné soustřeďovat na směr hlavního úderu silné úderné uskupení ve složení několika svazků, které může být snadno nepřítelem odhaleno a úder y atomových zbraní buď zničeno nebo silně oslabeno. Naše organizace nám dává výhodné podmínky k tomu zasazovat do boje druhé sledy postupně, a tak zabezpečit narůstání úsilí na zvoleném směru hlavního úderu. Otázka skrytého vysunutí úderného uskupení — i jednoho svazku — a jeho rozvinutí z chodu musí být posuzována ve spojitosti s výsledky umlčení letectva nepřítele a jeho prostředků hromadného ničení při boji o vybojování nadvlády ve vzduchu a rovněž z hlediska počtu atomových zbraní určených k zabezpečení vojsk zasazovaných do boje. Čím více bude umlčeno letectvo nepřítele, tím snadněji bude možno přivést úderné uskupení na čáru zasazení do boje.

V každém případě je třeba útok z chodu všestranně připravit a neútočit živelně. Úderné uskupení musí být zabezpečeno opatřeními k předejití nepřítele v provedení atomových úderů a vyřazení prostředků hromadného ničení nepřítele z boje, provedením úderů proti raketovým a atomovým zbraním a letectvu ještě v době, než vojska dosáhnou výchozího prostoru k útoku. Nezbytným předpokladem přípravy zasazení vojsk pro útok z chodu je utajení přesunů a opatření k oklamání nepřítele.

*

V závěru k otázkám vedení operace v počátečním období války je třeba zdůraznit, že hlavním druhem bojové činnosti vojsk bude útok. V průběhu bojové činnosti bude nutno klást důraz na vedení průzkumu k zjištění rozmístění vojsk nepřítele, na provedení rozhodného manévru s cílem dosáhnout převahy nad nepřítelem na zvoleném směru hlavního úderu a přenést bojovou činnost na jeho území a tam zničit přicházející nepřátelské síly.

Počáteční období války bude se vyznačovat rozmanitostí forem manévru, útokem na několika směrech, nesouvislostí fronty, častými střetnými sražením i a častým přechodem vojsk na jednotlivých směrech od jednoho druhu bojové činnosti k druhé. Zálohy a druhé sledy budou zasazovány z chodu, při čemž bude snaha vytvářet méně zranitelná menší úderná uskupení. Zvětší se význam boje předsunutých odřadů. Atomových zbraní a jiných prostředků hromadného ničení, především taktického určení, musí být používáno cílevědomě a jejich účinků přímo využíváno pozemními vojsky i letectvem.

Aktivita bojové činnosti a význam iniciativy a rozhodnosti velitelů a vojsk se zvyšuje. Proto školení a výcvik musí být zaměřeny k rozvíjení těchto velitelských vlastností.